

تأثیر کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی کوتاه مدت و استراتژی کسب و کار

حمیدرضا مهرآور^۱

نگارخسروی پور^۲

زهراء لشگری^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۴/۰۲ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۵/۰۵

چکیده

سرمایه‌گذاران نهادی از انگیزه کافی برای تشویق مدیران به بهبود کیفیت گزارشگری مالی و افشا برخوردارند و رفتار مدیران را نیز مورد نظرارت قرار می‌دهند. هدف از این پژوهش بررسی کیفیت گزارشگری مالی و استراتژی کسب و کار سرمایه‌گذاران نهادی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. این پژوهش در ۱۳۵ شرکت پذیرفته شده در بورس تهران که بر اساس روش حذف سیستماتیک انتخاب شده‌اند، انجام شده است. همچنین این پژوهش بر اساس اطلاعات مندرج در گزارش‌های مالی شرکت‌ها در فاصله سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۷ انجام شده است. روش مورد استفاده، رگرسیون مبتنی بر داده‌های تابلویی می‌باشد. نتایج بررسی مدل رگرسیونی پژوهش نشان داد کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی کوتاه مدت و استراتژی کسب و کار تاثیر معنادار و مثبت دارد. اما سهامداران نهادی کوتاه مدت، سرمایه‌گذاران موقتی هستند که نسبت به بهبود کیفیت گزارشگری مالی و افشا بیشتر به تعیین قیمت سهام به سود جاری توجه دارند.

کلمات کلیدی

کیفیت گزارشگری مالی، سهامداران نهادی کوتاه مدت، استراتژی کسب و کار.

۱- گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. mehravar_hm@yahoo.com

۲- گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) N-khosravipour@yahoo.com

۳- گروه حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. Zahra.lashgari@gmail.com

تاثیر کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی.../مهرآور، خسروی پور و لشگری

مقدمه

مبانی نظری و شواهد تجربی نشان می‌دهند ارائه اطلاعات مالی با کیفیت از جمله موضوعات مهم در تصمیم‌گیری صحیح و کارا است. سازوکارهای راهبری شرکتی موضوعی مهم در زمینه کاهش ناقرینگی اطلاعات است؛ یکی از ابعاد راهبری شرکتی، ساختار مالکیت است که می‌تواند در زمینه کاهش ناقرینگی و کیفیت افشای اطلاعات نقش مهمی ایفا کند. وجود مالکان نهادی در ساختار مالکیت با کیفیت افشای اطلاعات مرتبط است؛ ولی شواهد حاکی از عدم یکسانی انگیزه‌های همه مالکان نهادی برای پایش مدیران و تشویق به بهبود کیفیت افشا است.

مالکان نهادی با توجه به مالکیت بخش قابل توجهی از سهام شرکت‌ها، از نفوذ قابل ملاحظه‌ای برخوردار هستند و می‌توانند رویه‌های آن‌ها (شامل رویه‌های حسابداری و گزارش‌گری مالی) را تحت تاثیر قرار دهند. صورت‌های مالی هسته اصلی فرایند گزارش‌گری مالی را تشکیل می‌دهند. صورت‌های مالی و در راس آن‌ها صورت سود و زیان (رقم سود خالص) در کانون توجه سرمایه‌گذاران قرار دارد (چانگ و همکاران، ۲۰۱۵).

سرمایه‌گذاران نهادی خود به دو گروه با افق دید کوتاه مدت و بلند مدت تقسیم می‌گردند. سهامداران نهادی کوتاه مدت، سرمایه‌گذاران موقتی هستند که بیشتر در تعیین قیمت سهام به سود جاری توجه دارند نه سودهای بلند مدت (دهکردی و همکاران، ۱۳۹۲). در مقابل سهامداران نهادی بلند مدت دارای افق بلند مدت سرمایه‌گذاری هستند و به ارزش ذاتی سهام در مقابل عایدات جاری توجه دارند و به همین دلیل مانع اجرای مدیریت سود فزاینده درآمد توسط مدیران می‌شوند. دیدگاه سهامداران نهادی بلند مدت بیان می‌کند هنگامی که مالکیت سهام شرکت در بین عده کمی از سهامداران نهادی متتمرکز باشد، مشکلات جدایی مالکیت و کنترل کاهش می‌یابد. هنگامی که نهادها مالک آن هستند افزایش یابد، خروج از شرکت هزینه بیشتری دارد، زیرا فروش‌های عمدہ سهام معمولاً مستلزم تخفیفات عمدہ است (امین، ۲۰۱۵).

تعدادی از شرکت‌های مشاوره سرمایه‌گذاری در گوش و کنار جهان برنامه‌هایی برای متنوع کردن سبد دارایی مشتریان خود و گنجاندن انواع دارایی در آن و استفاده از استراتژی‌های مختلف تدوین کرده‌اند. همان طور که انواع مختلف دارایی در زمان‌های مختلف عملکرد خوب یا بد دارند، رویکردهای متفاوت به مدیریت این دارایی‌ها نیز همواره یک تاثیر ندارند (بوشه و گومن، ۲۰۰۷). برخی صندوق‌های سرمایه‌گذاری به مشتری‌های خود تضمین می‌دهند از تعداد خاصی مدیر سرمایه‌گذاری با استراتژی‌های گوناگون استفاده کنند و میزانی خاص از تنوع را در سرمایه‌گذاری‌ها در نظر می‌گیرند. هدف از این

فصلنامه مدیریت کسب و کار - شماره پنجاه و یک - پائیز ۱۴۰۰

برنامه‌ها جلوگیری از تاکید بیش از حد بر یک استراتژی یا استفاده از استراتژی‌های بسیار زیادی و مضر در سرمایه‌گذاری‌هاست.

از طرف دیگر صرف‌نظر از رویکرد یا استراتژی که انتخاب می‌کنید میزان سوددهی استراتژی‌های مختلف در زمان‌های گوناگون، در بازارهای مختلف و با مدیران متفاوت، یکسان نیست. برای بهینه‌سازی ساختار سبد دارایی‌ها باید از این تفاوت‌ها استفاده کرد و نظارت مداوم و ترکیب استراتژی‌ها با توجه به وضعیت بازار، بهترین راه استفاده از تفاوت‌های یاد شده است (سینایی و همکاران، ۱۳۹۴).

اهمیت مطالعه تخصیصات رشدی و ارزشی بهینه در پرتفوی‌ها برای افق‌های سرمایه‌گذاری مختلف می‌تواند در استراتژی صنعت شرکتهای سرمایه‌گذاری یافتد. نیازهای سرمایه‌گذاری بیشتر سرمایه‌گذاران خُرد را ذخیره می‌کند. لذا با توجه به اهمیت موارد بیان شده، در این پژوهش سعی شده است که به بررسی کیفیت گزارشگری مالی، افق سرمایه‌گذاری و استراتژی کسب و کار سرمایه‌گذاران نهادی پرداخته شود.

چارچوب نظری

نظارت سهامداران نهادی، ممکن است تأثیر ویژه‌ای بر روی جنبه‌های مختلف رفتاری شرکت مانند سودآوری، عملکرد شرکت، سیاست‌های سرمایه‌گذاری و انتخاب سیاست‌های اجرایی و مالی و همچنین افشاءی گزارش‌های مربوط به مسئولیت اجتماعی داشته باشد. اهمیت مطالعه تخصیصات رشدی و ارزشی بهینه در پرتفوی‌ها برای افق‌های سرمایه‌گذاری مختلف می‌تواند در استراتژی شرکت‌هایی یافت شود، که نیازهای سرمایه‌گذاری بیشتر سرمایه‌گذاران خُرد را ذخیره می‌کند.

ترکیب سهامداران شرکت‌های مختلف متفاوت است. بخشی از مالکیت شرکت‌ها در اختیار سهامداران جزء و اشخاص حقیقی قرار دارد. این در حالی است که بخش دیگری از مالکیت شرکت‌ها در اختیار سهامداران نهادی قرار دارد. مالکان نهادی، سرمایه‌گذاران حرفه‌ای بوده که دارای تمرکز بلندمدت هستند. با توجه به حجم سرمایه‌گذاری مالکین نهادی، حضور آنان موجب نظارت بر مدیریت می‌شود. این موضوع می‌تواند به جای تمرکز بر اهداف کوتاه مدت سودآوری موجب توجه به حداکثرسازی ارزش بلند مدت شرکت شود. بنابراین، رواج این نوع مالکیت می‌تواند نقش اساسی در کاهش عدم تقارن اطلاعات بین مدیران و سرمایه‌گذاران بیرونی داشته باشد (فرج زاده و همکاران، ۱۳۹۴).

علی‌رغم آن که شواهد نسبتاً محکم بر ارتباط ارزش شرکت و مالکیت سهام توسط افراد داخل شرکت وجود دارد، ارتباط سرمایه‌گذاران نهادی و ارزش شرکت نسبتاً ناشناخته است. از تئوری مالکیت

تاثیر کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی.../مهرآور، خسروی پور و لشگری

نهادی ممکن است انگیزه‌هایی برای نظارت فعال برمدیریت و به تبع آن افزایش ارزش سهامداران داشته باشند بوس (۱۹۹۸) بیان می‌دارد که سرمایه‌گذاران نهادی از طریق جمع‌آوری اطلاعات قیمت‌گذاری تصمیمات مدیریت به صورت ضمنی از طریق اداره نحوه عمل شرکت به طور صریح بر شرکت نظارت می‌کنند. (مرادی و دلدار، ۱۳۹۱).

سرمایه‌گذاران نهادی متفاوت از سرمایه‌گذاران فردی می‌باشند زیرا آنان در هدایت و نظارت بر عملکرد مدیران شرکت ببستر فعل هستند. همچنین به خاطر توانایی که در دسترسی به منابع اطلاعاتی مختلف دارند، آگاهتر از دیگران می‌باشند. این سرمایه‌گذاران، سود سهام را به عنوان یک ابزار برای مقابله با هزینه‌های نمایندگی و جریان نقد آزاد می‌دانند. سرمایه‌گذاران نهادی خود به دو گروه با افق دید کوتاه مدت و بلند مدت تقسیم می‌گردند. سهامداران نهادی کوتاه مدت، سرمایه‌گذاران موقتی هستند که بیشتر در تعیین قیمت سهام به سود جاری توجه دارند نه سودهای بلند مدت. این افق کوتاه مدت سهامداران نهادی را از انجام هزینه‌های نظارت باز می‌دارد؛ زیرا بعید است که منافع این نظارت در کوتاه مدت نصیب آن‌ها شود. تمرکز افراطی و بیش از حد بر روی عایدات جاری توسط این گروه از سهامداران نهادی می‌تواند موجب ایجاد محرک‌های مختلف برای مدیران شرکت‌ها برای انجام مدیریت سود فراینده درآمد به جهت بالابردن عایدات جاری شود (مرادی و همکاران، ۱۳۹۶).

سرمایه‌گذاران در بازارهای سهام در پی حداکثر بازده خود هستند. آنان در پی سهامی هستند که به نظر آن‌ها، بهترین سهام باشند و همواره تمایل دارند تنها این سهام نگهداری کنند. در این چارچوب سرمایه‌گذاری، استراتژی، روشی است که مدیران برای خرید سهام یا دیگر دارایی‌ها از آن استفاده می‌کنند. کسانی که به تازگی وارد حوزه سرمایه‌گذاری شده‌اند از کثربت قابل ملاحظه استراتژی‌ها و تاثیر عظیم آن بر عملکرد سرمایه‌گذاری در یک زمان خاص یا طی یک دوره زمانی متعجب می‌شوند (سینایی و همکاران، ۱۳۹۴).

سهامداران نهادی دارای توان بالقوه‌ی تأثیرگذاری بر فعالیت‌های مدیران بطور مستقیم از طریق مالکیت و حقوق مالکانه و تأثیر غیرمستقیم از طریق مبادله‌ی سهام خود می‌باشند (آجینکیا و همکاران، ۲۰۰۵). از این‌رو بطور کلی بررسی نقش سهامداران نهادی بر نظام راهبری شرکت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. سهامداران نهادی با هدف دستیابی به منافع کوتاه‌مدت، مدیریت را تحت فشار قرار می‌دهند تا بدون در نظر گرفتن منافع سایر سهامداران با اتخاذ تصمیمات مدیرانه سودهای آتی را به دوره‌ی جاری انتقال دهند که این امر منجر به کاهش کیفیت سود و ایجاد تضاد منافع بین سهامداران نهادی و سهامداران جزء می‌گردد. همچنین سهامداران، مدیران را از ارائه‌ی اطلاعات درخصوص منافع

فصلنامه مدیریت کسب و کار - شماره پنجاه و یک - پائیز ۱۴۰۰

و سودهای آتی شرکت نهی می‌کنند که باعث ایجاد عدم تقارن اطلاعات بین سهامداران نهادی و سایر سهامداران می‌گردد (کمالی، ۱۳۹۰).

ایبارا (۲۰۱۹) پژوهشی تحت عنوان طراحی و عرضه یک شیوه‌ی جامع برای ارزیابی عملکرد سهام و اوراق بهادر: آیا افق سرمایه‌گذاری اهمیت دارد؟ را انجام داد. شواهد و قرائن بدست آمده در این پژوهش نشان می‌دهند که اوراق قرضه درجه‌ی دو بر سهام برای افق‌های ۱ تا ۴ ساله حاکم می‌باشند. در مقابل برای افق‌های ۶ سال و بیشتر یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که سهام بر اوراق قرضه حاکم هستند. نتیجه گیری مبنی بر اینکه اوراق قرضه در افق‌های زمانی کوتاه مدت بر سهام حکم‌فرما می‌باشند، در حالی که سهام در افق‌های زمانی طولانی مدت بر اوراق قرضه حاکمیت دارند در دوره‌های زمانی متفاوت و در بازارهای بین‌المللی صدق می‌کند.

ارهان و آزگر (۲۰۱۸) به بررسی رابطه افق سرمایه‌گذاری سهامداران نهادی و سیاست تقسیم سود در کشور انگلستان پرداختند. نتایج نشان داد افق سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران نهادی بر تضمیم‌های سود سهام شرکت تاثیر می‌گذارد و موسسات سرمایه‌گذاری کوتاه مدت (بلند مدت) اثر منفی (مثبت) در سیاست‌های سود سهام دارد. همچنین سرمایه‌گذاران نهادی بلند مدت سود سهام بیشتری را برای افزایش نظارت بر بازار سرمایه ترجیح می‌دهند.

رامالینگودا (۲۰۱۷) در مطالعه خود با عنوان "شواهدی از شرکت‌های در شرف ورشکستگی و آگاهی سرمایه‌گذاران با اهداف بلندمدت" به بررسی رفتار سرمایه‌گذاران نهادی شرکت‌های در شرف ورشکستگی می‌پردازد. در این تحقیق محقق با این پیش‌فرض که سهامداران نهادی دارای اهداف بلندمدت، نسبت به سایر سهامداران شرکت اطلاعات بیشتری دارند، نشان می‌دهد که این سهامداران می‌توانند حداقل یک فصل زودتر، این پدیده را پیش‌بینی کنند و اقدام به فروش بخش اعظمی از سهام خود می‌کنند و این پیش‌بینی آن‌ها در مقایسه با شرکت‌هایی که دچار آشفتگی مالی شده‌اند بیشتر است، درواقع این‌گونه سهامداران در شرکت‌های در شرف ورشکستگی، پیش‌بینی بهتری نسبت به شرکت‌هایی که دچار آشفتگی مالی شده‌اند می‌کنند.

رازدار و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی نقش سهامداران نهادی در رابطه بین پذیرش کمیته حسابرسی و ارزش شرکت پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین پذیرش کمیته حسابرسی با ارزش شرکت‌ها رابطه معناداری وجود نداشته ولی رابطه معنی‌دار و منفی بین نقش سهامداران نهادی در ایجاد ارزش شرکت وجود دارد. همچنین رابطه معنی‌دار و منفی بین نقش سهامداران نهادی بر رابطه بین پذیرش کمیته حسابرسی و ارزش شرکت‌ها مشاهده می‌شود.

تأثیر کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی.../مهرآور، خسروی پور و لشگری

خرمنی مقدم و امیدی پور (۱۳۹۷) به بررسی رابطه بین سهامداران نهادی، فرصت‌های سرمایه‌گذاری و سیاست تقسیم سود شرکت‌ها پرداختند. جامعه آماری شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که در قلمرو زمانی ۱۳۹۰-۹۴ فعالیت داشته‌اند. تعداد ۱۲۲ شرکت پس از روش غربالگری (حذف نظام مند) از بین جامعه آماری بصورت تصادفی طبقه‌بندی و مورد مطالعه قرار گرفت. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که بین سهامداران نهادی و سیاست تقسیم سود رابطه معناداری وجود دارد. در حالی که بین فرصت‌های سرمایه‌گذاری و سیاست تقسیم سود رابطه معناداری وجود ندارد.

کامیابی و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی تأثیر ساختار مالکیت بر رابطه کیفیت اقلام تعهدی با هزینه‌های نمایندگی پرداختند. در همین راستا تعداد ۸۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، طی بازه زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۵ انتخاب گردید. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از تحلیل‌های آماری رگرسیون خطی چند متغیره استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد کیفیت اقلام تعهدی تاثیر منفی و معناداری بر هر دو معیار هزینه نمایندگی دارد. همچنین هنگام استفاده از نسبت هزینه‌های عملیاتی به فروش به عنوان نماینده هزینه نمایندگی، مالکیت مدیریتی و مالکیت شرکتی تاثیر مثبت و معناداری بر رابطه بین کیفیت اقلام تعهدی و هزینه نمایندگی دارند اما هنگام استفاده از نسبت گرددش دارایی‌ها به عنوان معیار هزینه نمایندگی مالکیت نهادی و مالکیت مدیریتی تاثیر منفی و مالکیت شرکتی تاثیر مثبت و معناداری بر رابطه بین این دو متغیر دارد.

پاک مرام و مستانه (۱۳۹۶) به بررسی نقش سهامداران نهادی در رابطه میان کیفیت افشا و اجتناب مالیاتی پرداختند. در این پژوهش، تعداد ۱۰۰ شرکت در بورس اوراق بهادار تهران طی سالهای ۱۳۹۲-۱۳۸۵ بررسی شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در شرکتهای با اجتناب مالیاتی، کیفیت افشاء کمتر از سایر شرکت‌ها می‌باشد و سهامداران نهادی بر رابطه بین کیفیت افشا و اجتناب مالیاتی تاثیر آماری معناداری ندارد. همچنین، در شرکتهای دارای سطح سهامداری نهادی بالا بین کیفیت افشا و اجتناب مالیاتی رابطه منفی و به لحاظ آماری معناداری وجود دارد و در شرکتهای دارای سطح سهامداری نهادی پایین بین کیفیت افشا و اجتناب مالیاتی رابطه آماری معناداری مشاهده نمی‌شود.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر در حوزه پژوهش‌های توصیفی و استقرایی است و از نظر هدف کاربردی می‌باشد. این پژوهش از نظر تقسیم‌بندی بر حسب روش اجرا، روش همبستگی و بر پایه داده‌های پس‌رویدادی انجام

فصلنامه مدیریت کسب و کار - شماره پنجم و یک - پائیز ۱۴۰۰

خواهد شد. با توجه به اهداف پژوهش، روش آماری از نوع همبستگی ترکیبی (سری زمانی و مقطعی) یعنی بررسی وجود رابطه بین متغیرها از طریق رگرسیون (داده‌های تابلویی) می‌باشد.

در این پژوهش نیز برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای استفاده می‌شود. در این روش مقاله‌های موجود در نشریات معتبر که از سایتها اینترنتی علمی اخذ گردیده، به علاوه مجله‌های علمی، نمایه‌ها، پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی و کتاب‌های مرتبط با موضوعات استفاده خواهد شد. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل آماری از نرم‌افزار Eviews و یا Spss استفاده می‌شود.

جامعه آماری تحقیق شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بازار سرمایه ایران طی دوره زمانی ۱۳۹۷-۱۳۸۸ می‌باشد. در پژوهش حاضر از روش غربالگری استفاده گردیده است که از جامعه آماری مورد نظر، شرکت‌های نمونه با توجه به شرایط و محدودیت‌های زیر انتخاب گردید:

(۱) به منظور همگن شدن نمونه آماری شرکت قبل از سال ۱۳۸۸ در بازار سرمایه ایران پذیرفته شده و تا پایان سال ۱۳۹۷ در بازار سرمایه ایران فعال باشد.

(۲) شرکت نباید از گروه شرکت‌های سرمایه گذاری، هلدینگ‌ها و واسطه گری مالی باشد. زیرا ساختار حاکمیت شرکتی، انگیزه سرمایه گذاری و کیفیت افتشای اطلاعات مالی در این شرکت‌ها متفاوت با سایر شرکت‌ها می‌باشد.

(۳) به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، سال مالی شرکت منتهی به ۲۹ اسفند باشد و طی بازه زمانی تحقیق تغییر سال مالی نداشته باشد.

(۴) شرکت‌های نمونه طی دوره پژوهش، باید فعالیت مستمر داشته و نباید وقفه کسب و کار بیش از ۳ ماه داشته باشد.

بعد از اعمال محدودیت‌های فوق تعداد ۱۳۵ شرکت به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند.

با توجه به مبانی نظری فرضیه پژوهش عبارت است از:

کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی کوتاه مدت و استراتژی کسب و کار

با توجه به ضرورت مفاهیم بیان شده و پیشینه مطالعات انجام شده، مدل آماری این پژوهش، بنا به پژوهش ساندر و همکاران (۲۰۱۸)، را می‌توان به شرح زیر تدوین نمود:

تاثیر کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی.../مهرآور، خسروی پور و لشگری

مدل آماری پژوهش:

$$STheld_{it} \text{ or } LTheld_{it} = 00 + 01\text{VALUE}_{it} + 02\text{POOR_AQ}_{it} + 03\text{POOR_AQ*VALUE}_{it} + 04\text{MVE}_{it} + 05\text{BETA}_{it} + 06\text{IRISK}_{it} + 07\text{TURN}_{it} + 08\text{SUE}_{it} + 09\text{ACC}_{it} + 010\text{AGE}_{it} + 011\text{LEV}_{it} + 012\text{NEARN}_{it} + 013\text{TRA_NOBET}_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیرهای وابسته

استراتژی کسب و کار (Value): برای محاسبه استراتژی کسب و کار، ابتدا نسبت ارزش دفتری به ارزش بازاری هر سهم به عنوان شاخص تعیین ارزشی- رشدی بودن سهام برای هر دوره محاسبه گردید. سپس، به منظور سنجش استراتژی ارزش (Value) سهام های موجود در هر سبد سرمایه گذاری در هر دوره، بر اساس ارزش دفتری به ارزش بازاری هر سهم از بالا به پایین مرتب شد. سپس، میانگین بازده سه دهک اول (بازده سهام های ارزشی) از میانگین بازده سه دهک آخر (بازده سهام های رشدی) کسر و عدد حاصل تحت عنوان استراتژی کسب و کار با ناماد (Value) وارد الگو شد (سینایی و همکاران، ۱۳۹۴).

متغیر مستقل

سرمایه گذاران نهادی کوتاه مدت (TheId): به منظور جداسازی این سرمایه گذاران نهادی مطابق با پژوهش یان و ژانگ (۲۰۰۹)، از میانگین وزنی نرخ گردش سهامداران نهادی طبق فرمول های زیر استفاده خواهد شد. لذا طبق فرمول ارائه شده در پژوهش گاسپر و همکاران (۲۰۰۵) و یان و ژن (۲۰۰۶) برای هر کدام خواهیم داشت:

$$\text{CR}_{k,t} \equiv \frac{\min \left(\text{Churn}_{k,t}^{\text{buy}}, \text{Churn}_{k,t}^{\text{sell}} \right)}{\frac{1}{2} \sum_{j \in J} (N_{j,k,t} P_{j,t} + N_{j,k,t-1} P_{j,t-1})},$$

که در آن:

$$\text{Churn}_{k,t}^{\text{buy}} = \sum_{j \in J; N_{j,k,t} > N_{j,k,t-1}} |N_{j,k,t} P_{j,t} - N_{j,k,t-1} P_{j,t-1} - N_{j,k,t-1} \Delta P_{j,t}|$$

۹

$$\text{Churn}_{k,t}^{\text{sell}} = \sum_{j \in J; N_{j,k,t} \leq N_{j,k,t-1}} |N_{j,k,t} P_{j,t} - N_{j,k,t-1} P_{j,t-1} - N_{j,k,t-1} \Delta P_{j,t}|$$

که در این فرمول ها $P_{j,t}$ و $P_{j,t-1}$ به ترتیب قیمت سهم شرکت j در انتهای دوره t و $t-1$ میباشد و $N_{j,i,t-1}$ و $N_{j,i,t}$ تعداد سهام نگهداری شده توسط مالکان نهادی i طی دوره t و $t-1$ است.

فصلنامه مدیریت کسب و کار - شماره پنجاه و یک - پائیز ۱۴۰۰

هرچه میانگین مزبور کمتر باشد نشان دهنده بلندتر بودن افق مالکان نهادی می‌باشد و بر عکس:

$$AVGCR_{k,t} = \frac{1}{t} \sum_{t'=1}^t CR_{k,t-t'}$$

در نهایت بعد از محاسبه میانگین فوق، مالکان نهادی به دو دسته تقسیم می‌شوند. در صورتی که نرخ بدست آمده آنها بالاتر از میانه نرخ کلی در سال مورد بررسی باشد به عنوان مالکان کوتاه مدت در نظر گرفته می‌شوند (SIO) و درصد مالکیت آن را محاسبه خواهیم کرد.

متغیر تعديل‌گر

کیفیت گزارشگری مالی (AQ): به منظور محاسبه آن از مدل تعديل شده جونز ارائه شده توسط دچو و دیچو (۲۰۰۵)^۱ استفاده می‌شود. لذا ابتدا کل اقلام تعهدی با استفاده از رابطه ذیل برآورد می‌شود:

$$ACC_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 CF_{it-1} + \alpha_2 CF_{it} + \alpha_3 CF_{it+1} + \alpha_4 \Delta REV_{it} + \alpha_5 PPE_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در آن:

ACC_{it} = کل اقلام تعهدی تقسیم بر کل دارایی‌های شرکت i در دوره t ؛

CF_{it-1} = جریان نقدی عملیاتی تقسیم بر کل دارایی‌های شرکت i در دوره $t-1$ ؛

CF_{it} = جریان نقدی عملیاتی تقسیم بر کل دارایی‌های شرکت i در دوره t ؛

CF_{it+1} = جریان نقدی عملیاتی تقسیم بر کل دارایی‌های شرکت i در دوره $t+1$ ؛

ΔREV_{it} = تغییرات درآمد شرکت i طی سالهای $t-1$ تا t ؛

PPE_{it} = مبلغ ناخالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت i در دوره t ؛ و

ε_{it} = خطای اقلام باقی مدل می‌باشد که نشان دهنده کیفیت گزارشگری مالی می‌باشد.

در این پژوهش به منظور تفکیک شرکت‌های با کیفیت گزارشگری مالی ضعیف از متغیر موهومی POOR_AQ استفاده شده است. به این صورت که اگر کیفیت گزارشگری مالی به دست آمده از ۳۰ درصد کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌های بیشتر، کمتر باشد این متغیر برابر ۱ و در غیر این صورت برابر ۰ است (ساندر و همکاران، ۲۰۱۸).

متغیرهای کنترلی

تاثیر کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی.../مهرآور، خسروی پور و لشگری

ارزش بازار حقوق صاحبان سهام (MVE): عبارت است از ارزش بازار حقوق صاحبان سهام (ساندر و همکاران، ۲۰۱۸).

ضریب بتا (BETA): عبارت است از ضریب بتای بازار (ساندر و همکاران، ۲۰۱۸).

ریسک غیر سیستماتیک (IRISK): عبارت است از ریسک غیر سیستماتیک شرکت (ساندر و همکاران، ۲۰۱۸).

گردش سهام (TURN): عبارت است از نسبت سهام معامله شده به کل سهام شرکت (ساندر و همکاران، ۲۰۱۸).

سود غیرمنتظره (SUE): عبارت است از سود غیرمنتظره شرکت (ساندر و همکاران، ۲۰۱۸).

اقلام تعهدی (ACC): عبارت است از اقلام تعهدی شرکت تقسیم بر کل دارایی‌ها (ساندر و همکاران، ۲۰۱۸).

سال شرکت (AGE): عبارت است از لگاریتم تعداد سال‌های از زمان تاسیس شرکت (ساندر و همکاران، ۲۰۱۸).

اهم مالی (LEV): عبارت است از نسبت کل بدهی به کل دارایی‌ها (ساندر و همکاران، ۲۰۱۸).

سود قبل از اقلام غیرمتربقه (NEARN): متغیر موهومی سود قبل از اقلام غیرمتربقه (اگر سود قبل از اقلام غیرمتربقه در سال قبل منفی باشد برابر ۱ و در غیر این صورت برابر ۰ است) (ساندر و همکاران، ۲۰۱۸).

سهام سهامدارن عمدۀ (TRA_NOBET): عبارت است از درصد سهام در اختیار سهامدارن عمدۀ (ساندر و همکاران، ۲۰۱۸).

یافته‌های پژوهش

ابتداً این قسمت از پژوهش با آمار توصیفی و با محاسبه شاخص‌های مرکزی از جمله میانگین و شاخص‌های پراکندگی از جمله انحراف معیار، چولگی و کشیدگی شروع شده است. بزرگ بودن میانه از میانگین، وجود نقاط بزرگ را در داده‌ها نشان می‌دهد، زیرا میانگین تحت تأثیر این مقادیر قرار می‌گیرد، در این موارد توزیع داده‌ها چوله به چپ است.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

فصلنامه مدیریت کسب و کار - شماره پنجاه و یک - پائیز ۱۴۰۰

نام متغیر	تعداد	میانگین	میانه	مد	انحراف معیار	واریانس	چولگی	کشیدگی	دامنه تغییرات
استراتژی کسب و کار	1350	/04987	/03948	.003 ^a	/036022	/001	/923	/126	/177
سرمایه گذاران نهادی	1350	/49934	/44228	.163 ^a	/527674	/278	-2/086	30/767	9/196
کیفیت گزارشگری مالی	1350	/07467	/06119	-.067 ^{-a}	/122079	/015	/459	3/488	1/466
ارزش بازار حقوق صاحبان سهام	1350	/11027	/07801	/060	/135763	/018	/2/811	9/466	/912
ضریب بتا	1350	/12975	/11885	-.125 ^{-a}	/155454	/024	-/237	4/534	1/500
ریسک غیر سیستماتیک	1350	/04971	/03455	.016 ^a	/035533	/001	/1/235	/944	/204
گردش سهام	1350	/30298	/15455	/018	/445167	/198	/4/733	36/614	5/386
سود غیرمنتظره	1350	/11068	/09670	-.125 ^{-a}	/151672	/023	-/476	6/797	1/878
اقلام تعهدی	1350	3/59665	3/73767	3/871	/394289	/155	/-687	-/578	1/967
سال شرکت	1350	/00422	/00045	-.006 ^{-a}	/099085	/010	/170	1/178	/779
اهم مالی	1350	/62918	/62394	.090 ^a	/242207	/059	1/577	9/251	2/568
سود قبل از اقلام غیرمتربقه	1350	/13259	0/00000	0/0000	/339260	/115	/2/169	2/709	1/000
سهام سهامداران عمدہ	1350	59/73949	65/60000	49/000	21/124603	446/249	-/670	-/712	76/400

مثال میانگین استراتژی کسب و کار برابر 04987 / می باشد که نشان می دهد بیشتر داده های مربوط به این متغیر در حول این نقطه تمرکز یافته اند. این مقدار برای سرمایه گذاران نهادی برابر 49934 / برای کیفیت گزارشگری مالی برابر 07467 / است. در جامعه آماری مورد بررسی، مقدار انحراف معیار استراتژی کسب و کار برابر 036022 / است که با توجه به این مقدار می توان گفت انحراف از میانگین در این متغیر مقدار زیادی نبوده است و بیشتر شرکت ها دارای استراتژی کسب و کاری مشابهی با میانگین به دست آمده بوده اند.

آزمون نرمال بودن متغیرهای پژوهش

نرمال بودن باقی مانده های مدل رگرسیونی یکی از فرض هایی رگرسیونی است که نشان دهنده اعتبار آزمون های رگرسیونی است، در ادامه با استفاده از آزمون کلموگروف - اسمیرنوف بودن توزیع متغیر وابسته بررسی شده است. زیرا نرمال بودن متغیر وابسته به نرمال بودن باقی مانده های مدل می انجامد.

جدول ۲. آزمون کلموگروف - اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن متغیر وابسته پژوهش

تاثیر کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی.../مهرآور، خسروی پور و لشگری

مقدار احتمال	کلمه‌گرفت-Z مقدار اسمنیرنف	بیشترین تفاوت			پارامترهای نرمال		تعداد	متغیرها
		منفی	ثبت	مثبت	قدر مطلق	انحراف معیار		
/075c	/124	-/087	/124	/124	/036022	/04987	1350	استراتژی کسب و کار

نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش

نتایج تجزیه و تحلیل رگرسیون مدل پژوهش برای بررسی فرضیه پژوهش در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول(۳) نتایج برآورد مدل پژوهش

VIF	نتیجه	مقدار احتمال	اًمقدار	مقدار ضرایب	پارامترها
-	معنادار و مثبت	0/0455	2/003482	9/182825	مقدار ثابت
1/047	معنادار و مثبت	0/0096	2/821051	0/003694	VALUE
1/018	معنادار و منفی	0/0070	-3/270319	-0/086325	POORAQ
1/030	معنادار و منفی	0/000	-6/870633	-0/096393	Value*POORAQ
1/033	بی معنی	0/8027	0/249971	0/002204	MVE
1/064	معنادار و منفی	0/0000	-24/06999	-0/462739	BETA
1/017	معنادار و مثبت	0/0·13	٢,805576	0/013240	IRISK
1/018	بی معنی	0/4240	0/800165	0/012064	TURN
1/114	معنادار و منفی	0/0000	-6/600770	-0/599154	SUE
1/111	معنادار و مثبت	٠/٠٠٢٣	3/546722	0/693746	AGE
١/١٢٥	بی معنی	0/7226	0/355121	1/128920	ACC
١/٦٢٤	معنادار و مثبت	0/0081	-3,347845	-0/184130	LEV
1/711	بی معنی	0/6109	0/509030	0/055601	NEARN
1/010	معنادار و مثبت	0/0159	-2/417005	-0/020907	TRANOBET
0/002563	مقدار احتمال F	0/5٩٢797	F	مقدار F	
2/157741	دوربین واتسون	0/605780		ضریب تعیین	

در مدل تحقیق ضریب تعیین 0.605780 می باشد. یعنی 60 درصد تغییرات متغیر وابسته تو سط

متغیر مستقل و متغیرهای کنترلی مذبور قابل توضیح است.

فصلنامه مدیریت کسب و کار - شماره پنجاه و یک - پائیز ۱۴۰۰

مقدار آماره دوربین واتسون ۲/۲۱۳ می باشد و فاصله زیادی با عدد ۲ ندارد و از سوی دیگر با توجه به روش پنل دیتا و بلند بودن سال‌های مورد مطالعه (۱۰ سال) می توان عدم خود همبستگی و سلامت مدل را ادعا کرد. از سوی دیگر مقدار احتمال برآورده شده برای آماره F برابر با ۰،۰۰۰۰۰ است لذا معنی داری کل رگرسیون قابل تایید است.

مقادیر VIF (عامل افزایش واریانس) شاخصی برای بررسی همخطی بین متغیرهای مستقل است در صورتیکه مقدار آن بالاتر از ۱۰ باشد احتمال وجود همخطی بین متغیرهای مستقل وجود دارد. میزان این شاخص برای متغیرها کمتر از ۱/۷۱۱ است.

آماره t برای متغیر توضیحی VALUE (با بتای ۰/۰۰۳۶۹۴) برابر با ۲/۸۲۱۰۵۱ است و سطح معنی‌داری متغیر مذکور نیز برابر با ۰/۰۰۹۶ است که در سطح اطمینان ۹۵٪ از نظر آماری معنادار و مثبت است (جدول ۵). مثبت بودن آماره t و سطح معنی‌داری این متغیر، به ترتیب نشان دهنده تاثیر مثبت و با اهمیت آن بر متغیر وابسته این پژوهش است. آماره t برای متغیر توضیحی POORAQ (با بتای ۰/۰۸۶۳۲۵) برابر با ۳/۲۷۰۳۱۹ است و سطح معنی‌داری متغیر مذکور نیز برابر با ۰/۰۰۷۰ است که در سطح اطمینان ۹۵٪ از نظر آماری معنادار و منفی است (جدول ۵). آماره t برای متغیر توضیحی Value*POORAQ (با بتای ۰/۰۹۶۳۹۳) برابر با ۶/۸۷۰۶۳۳ است و سطح معنی‌داری متغیر مذکور نیز برابر با ۰/۰۰۰ است که در سطح اطمینان ۹۵٪ از نظر آماری معنادار و منفی است (جدول ۵). لذا در خصوص بررسی فرضیه تحقیق، می‌توان گفت کیفیت گزارشگری مالی ضعیف بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی کوتاه مدت و استراتژی کسب و کار شرکت تاثیر منفی و معناداری و در سطح ۹۵٪ وجود دارد و لذا هر چقدر کیفیت گزارشگری مالی بیشتر باشد، رابطه سرمایه‌گذاران نهادی کوتاه مدت و استراتژی کسب و کار شرکت، تشدید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس نظریه نمایندگی، همواره بین مدیران و مالکان تضاد منافع وجود دارد و مدیران سعی در انتقال منافع به سوی خود دارند. سازوکارهای مختلفی برای کاهش این تضاد منافع وجود دارد که راهبری شرکتی یکی از این سازوکارها است. نظام راهبری شرکتی مربوط به روابط میان مدیریت، اعضای هیأت مدیره، سهامداران و سایر ذی نفعان است و ساختاری را فراهم می کند که از راه آن هدف‌های شرکت تنظیم و روش‌های دستیابی به هدف‌ها و نظارت بر عملکرد تعیین می شود (کائو و همکاران، ۲۰۱۶).

در صورت وجود سیستم نظارتی مناسب، امکان بهبود در قابلیت اتکا و مربوط بودن اطلاعات، و به طور کلی کیفیت افشا فراهم می شود. افشاری مناسب و باکیفیت، ارائه اطلاعاتی است که به بهبود شفافیت

تاثیر کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی.../مهرآور، خسروی پور و لشگری

و کاهش ناقرینگی اطلاعاتی منجر می‌شوند و می‌توان از آن به عنوان نتیجه‌ای مطلوب یاد کرد، چرا که کاهش ناقرینگی اطلاعاتی موجب کاهش گزینش نادرست و خطر اخلاقی شده و در نتیجه، سهام به نحوی صحیح ارزش گذاری خواهد شد. هم‌چنین بهبود کیفیت افشا موجب کارایی اطلاعاتی بازار و بهبود نقش‌شوندگی سهام می‌شود بنابراین می‌توان بیان داشت که عملکرد اثربخش بازار مستلزم بهبود در کیفیت گزارشگری مالی است.

نتایج تحقیق نشان داد که هر چقدر کیفیت گزارشگری مالی بیشتر باشد، رابطه سرمایه‌گذاران نهادی کوتاه مدت و استراتژی کسب و کار شرکت، تشیدید می‌شود. این موضوع به این دلیل است که سهامداران نهادی کوتاه مدت، سرمایه‌گذاران موقتی هستند که بیشتر در تعیین قیمت سهام به سود جاری توجه دارند نه سودهای بلند مدت. این افق کوتاه مدت، سهامداران نهادی را از انجام هزینه‌های نظارت باز می‌دارد؛ زیرا بعید است که منافع این نظارت در کوتاه مدت نصیب آن‌ها شود. لذا آنها به دلیل افق سرمایه‌گذاری کوتاه مدت و گرددش پرتفوی بالا، اینگیزه‌ای برای بهبود در کیفیت افشا ندارد و در این رابطه از مدیریت تقاضایی نمی‌کنند.

نتایج این پژوهش با پژوهش چی و همکاران (۲۰۰۷)، گاسپر و همکاران (۲۰۰۶)، هیدالگو و همکاران (۲۰۱۱)، امین و همکاران (۲۰۱۵) و ساندر و همکاران (۲۰۱۸) که نشان دادند سرمایه‌گذاران نهادی ممکن است باعث کاهش کیفیت اطلاعات حسابداری شوند؛ چرا که آن‌ها اغلب بر مبنای عملکرد مالی کوتاه مدت معامله می‌کنند و همچنین سرمایه‌گذاران نهادی نقشی فعال در بهبود گزارش‌های مالی دارند؛ زیرا آن‌ها خواهان پایش و به نظم درآوردن مدیران هستند تا اطمینان یابند که مدیران در جهت بیشینه سازی ارزش شرکت فعالیت می‌کنند، مطابقت دارد. همچنین نتایج پژوهش با پژوهش کاشانی پور و همکاران (۱۳۹۳) و ستایش و میمند (۱۳۹۴) که نشان دادند رابطه مشبت و معنادار بین مالکیت نهادی اختصاصی و کیفیت افشا و رابطه منفی و معنادار بین مالکیت نهادی گذرا و کیفیت افشا است؛ مطابقت دارد.

فصلنامه مدیریت کسب و کار - شماره پنجاه و یک - پائیز ۱۴۰۰

منابع

- ۱) ابراهیمی سرو علیاء، محمد حسن، و سمیه طالبی گرانی، (۱۳۹۴)، بررسی استراتژی مومنتو با دوره تشکیل سه ماهه در صندوق های سرمایه گذاری مشترک در بورس اوراق بهادار تهران، همايش سراسری مباحث کلیدی در علوم مدیریت و حسابداری، گرگان، گروه آموزش و پژوهش شرکت مهندسی عمران بنای تدبیر، مرکز آموزش علمی و کاربردی هلال احمر استان گلستان
- ۲) حسنعلی سینایی، یاسمین حرباوی، جیران محمدی (۱۳۹۴)، بررسی تاثیر متغیرهای رفتاری بر تصمیمات سرمایه گذاری بر مبنای سبک های عمدۀ سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار، مجله بررسی های حسابداری، سال دوم، شماره ۶
- ۳) خرمنی مقدم، فرشته و امیدی پور، رضا (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین سهامداران نهادی، فرصت های سرمایه گذاری و سیاست تقسیم سود شرکت ها، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی مولوی
- ۴) فرج زاده دهکردی، حسن، صراف فاطمه و باقرزاده فهیمه (۱۳۹۴)، تأثیر نوع مالکیت نهادی بر ریسک و ارزیابی عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزش عالی رجاء، دانشکده مدیریت
- ۵) کامیابی، یحیی، کوکبی، صدریه، گلچین، زهرا. (۱۳۹۶). تأثیر ساختار مالکیت بر رابطه ی کیفیت اقلام تعهدی و هزینه های نمایندگی .مجله مدیریت کسب و کار، ۹(۳۵)، ۹۶-۷۳.
- ۶) کاشانی پور، محمد، احمد پور، احمد، باقر پور، سید محمد. (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین سهامداران نهادی کوتاه مدت و بلند مدت و مدیریت سود فراینده شرکتها .مجله علمی-پژوهشی دانش حسابداری، ۱(۳)، ۱۲-۷.
- ۷) مرادی، مهدی، دلدار، مصطفی. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر سهامداران غیر نهادی بر سیاست تقسیم سود. دانش حسابداری مالی، ۲(۴)، ۱۰۶-۱۲۴.
- ۸) مرادی، مهدی، پرنده، الهام، مرندی، زکیه. (۱۳۹۶). بررسی ارتباط افق سرمایه گذاری سهامداران نهادی و محتوا اطلاعاتی سودهای تقسیمی غیرمنتظره .مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، ۳(33)، 227-207.
- ۹) مستانه اکبر، پاک مرام عسگر (۱۳۹۶) نقش سهامداران نهادی در رابطه بین کیفیت افشا و اجتناب مالیاتی . پژوهشنامه مالیات؛ ۲۴(۳۱)

تاثیر کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سرمایه‌گذاران نهادی.../مهرآور، خسروی پور و لشگری

- 10) Amin, A.S., Dutta, S., Saadi, S., & P.Vora, P.(2015). Institutional shareholding and information content of dividend surprises: Re-examining the dynamics in dividend-reappearance era, Journal of Corporate Finance.31,152-170.
- 11) Brian J. Bushee and Theodore H. Goodman and Shyam V. Sunder .(2018) Financial Reporting Quality Investment Horizon and Institutional Investor Trading Strategies .The Accounting Review
- 12) Bushee, B., (1998). The influence of institutional investors on myopic R&D investment behavior. The Accounting Review, 13: 305–333.
- 13) Cao, L., Du,Y., & Ørding Hansen, J.(2016). Foreign institutional investors and dividend policy: Evidence from China, International Business Review, 26(5), 816-827. Chang, K., Kang, E., & Li, Y.(2015). Effect of institutional ownership on dividends: An agency-theory-based analysis, Journal of Business Research, 69(7), 2551-2559.
- 14) Chen, X., Harford, J., Li, K., (2007). Monitoring: which institutions matter? Journal of Financial Economics, 86: 279–305.
- 15) Erhan Kilincarslan, Ozgur Ozdemir (۲۰۱۸) Institutional investment horizon and dividend policy: An empirical study of UK firms, Finance Research Letters, Volume ۲۴, Pages ۳۰۰–۳۹۱
- 16) Gang Wei, J., Zhang, W., & ZeZhong Xiao, J.(2015).Dividend Payment And Ownership Structure In China, Corporate Governance (Advances in Financial Economics, 9,187 – 219
- 17) Gang Wei, J., Zhang, W., & ZeZhong Xiao, J.(2015).Dividend Payment And Ownership Structure In China, Corporate Governance (Advances in Financial Economics, 9,187 – 219

: یادداشت‌ها

1- Dechow and Dichew, 2005

2 Cao et. Al., 2016